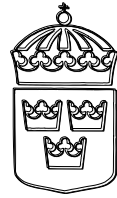

Regeringens skrivelse

2011/12:90

Nordiskt samarbete 2011

Skr.
2011/12:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 8 mars 2012

Fredrik Reinfeldt

Ewa Björling
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under 2011 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

1	Inledning	3
2	Målsättning och resultat	4
2.1	Gränshindersarbetet	4
2.2	Globaliseringsarbetet	5
2.3	Samarbetet med närområdet	7
3	Betydelsefulla resultat i övrigt inom respektive sakområde i Nordiska ministerrådet	9
4	Norden och EU.....	11
5	Det nordiska utrikespolitiska samarbetet	13
6	Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap....	14
6.1	Försvarssamarbete	14
6.2	Samhällets krisberedskap	15
7	Bilateralt samarbete.....	16
7.1	Nordområdessamarbetet	16
7.2	Öresundssamarbetet.....	16
7.3	Övrigt nordiskt bilateralt samarbete	16
7.3.1	Danmark	16
7.3.2	Finland.....	17
7.3.3	Island.....	17
7.3.4	Norge.....	17
7.3.5	De självstyrande områdena.....	18
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2012	19

Det nordiska samarbetet är av stor vikt för Sverige. Att samverka, knyta kontakter och utbyta information är en god nordisk tradition. Tillsammans bildar de nordiska länderna en stark kraft för att möta utmaningar och skapa nya möjligheter.

Under 2011 var Finland ordförande för det nordiska regeringssamarbetet. Klimatförändringarna var huvudtemat för ordförandeskapet. I det finska ordförandeskapsprogrammet, Det gröna Norden – klimatsmart aktör, betonades viljan att stärka de nordiska ländernas roll som föregångare i klimatarbetet. Detta arbete intensifierades än mer när statsministrarna under årets möte i Globaliseringsforum i Köpenhamn slog fast att Norden ska satsa på att vara ledande i grön tillväxt. Utöver klimatarbetet har Finland uttryckt en strävan att förankra globaliseringsarbetet ytterligare, genom att utveckla, synliggöra och slutföra redan pågående globaliseringsprojekt.

Vidare har arbetet under året alltmer kommit att handla om gränshindersfrågor. Vid Nordiska rådets årliga session som hösten 2011 hölls i Köpenhamn var det gränshindersfrågor som dominerade debatten. Arbetet med att undanröja gränshinder är högt prioriterat av de nordiska regeringarna. Utöver arbetet med konkreta gränshinder har det även fokuserats på att förebygga uppkomsten av nya gränshinder när ny nationell lagstiftning antas. Dessutom har det under 2011 lagts fram förslag om att alla nordiska parlament årligen ska ha en gemensam samtida temadiskussion om gränshinder.

Under året har 20-årsjubileet av återupprättandet av de diplomatiska förbindelserna med Estland, Lettland och Litauen uppmärksammats genom en rad aktiviteter.

En utvärdering av Nordiska ministerrådets samarbete med de baltiska länderna och nordvästra Ryssland presenterades under sommaren. Utvärderingen var en halvtidsutvärdering med syfte att identifiera potentiella nya samarbetsområden samt att granska den fortsatta giltigheten av riktlinjerna för samarbetet. En särskild referensgrupp ska tillsättas under 2012 för att arbeta med denna fråga. Nordens grannländer i väst och i Nordatlanten har även uppmärksammats och under året har det tilldelats medel för att finansiera projekt som ska främja detta samarbete.

Sverige har under året varit ordförande i Helsingforskonventionen (HELCOM) för ett aktivt genomförande av Östersjöns aktionsplan. Vidare har Sverige avslutat sitt tvååriga ordförandeskap i Barentsrådet och lämnat över ansvaret till Norge. Under våren tog Sverige över rollen som ordförandeland i Arktiska rådet 2011–2013 från Danmark.

Sverige verkade även under året som ordförande i det nordiska försvarssamarbetet, NORDEFCO. Ordförandeskapets huvudprioritering var att nå resultat i redan befintliga och pågående samarbeten snarare än att identifiera nya samarbetsområden.

Det bilaterala nordiska samarbetet har varit omfattande under det gångna året. Särskilt betydande har samarbetet med Island varit, då Sverige aktivt verkat för att stödja Islands EU-medlemskapsprocess.

Under året har planeringen inför Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet år 2013 inletts, ett arbete som kommer att intensifieras under 2012. Skr. 2011/12:90

Den goda dialogen och samverkan med Nordiska rådets svenska delegation har varit betydelsefull. Under 2011 beslutades i Nordiska rådet att återinföra en session under våren, en ”temasession”, som 2012 äger rum i Reykjavik med arktiskt tema.

2 Målsättning och resultat

2.1 Gränshindersarbetet

Undanröjande av gränshinder har haft fortsatt hög prioritet i det nordiska samarbetet under 2011. Nordiskt gränshindersforum med representanter från de nordiska länderna och de självstyrande områdena har varit en viktig aktör i arbetet med att undanröja gränshinder. Många ministrar har i samband med olika möten och kontakter under året diskuterat gränshinder med sina nordiska kollegor.

Vid den nordiska sessionen i Köpenhamn i november 2011 erinrade den nordiska samarbetsministern om att 13 gränshinder lösts sedan sessionen året dessförinnan enligt uppgifter från Nordiska ministerrådets sekretariat. Exempel på lösta gränshinder under året är möjliggörande att färdas med taxi över den svensk-finska gränsen och att det blivit lättare att få auktorisation för svenska underskötterskor i Danmark.

I Norge har det efter bl.a. svenska kontakter på politisk nivå skett en snabbare behandling av komplett ifyllda blanketter i samband med utfärdande av intyg om arbetad tid i Norge för arbetslösa bosatta i Sverige. Bilaterala kontakter på tjänstemannanivå har även resulterat i att permitteringsersättning nu åter kan ges till permitterade gränsarbetare som pendlar till Norge mer sällan än varje vecka. Från norsk sida planerade man även att införa skärpta regler för folkbokföring av pendlare under 2011, något som inte längre är aktuellt. Svensk-norska politiska kontakter skedde även i denna fråga. En ytterligare förbättring på området är att det nu räcker med att ha arbetat endast en dag i Norge innan arbetslöshet inträder för att arbete i annat EU/EES-land ska kunna tillgodoräknas vid fastställande av arbetslöshetsersättning. Tidigare krävdes åtta veckors arbete. Sedan februari 2011 kan Arbetsförmedlingen bevilja flyttningsbidrag för resor med anledning av anställningsintervjuer samt pendlingsstöd och bidrag till bohagstransporter inom hela EU/EES-området. De nya reglerna förväntas öka rörligheten på bl.a. den nordiska arbetsmarknaden och bredda arbetsmarknaden för arbetssökande.

Arbetet med att ta fram en ny nordisk konvention om social trygghet fortsatte under året. Justeringar i EES-avtalet genomfördes hösten 2011 för att möjliggöra undertecknande av den nya konventionen.

Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen överlämnade i mitten av november 2011 ett delbetänkande, I gränlandet – Social trygghet vid gränsarbete i Norden (SOU 2011:74), till socialförsäkringsministern. Kommittén har haft i uppdrag att göra en analys av hur försäkringssystemen vid sjukdom och arbetslöshet fungerar

för personer som bor och arbetar i olika nordiska länder, samt redogöra för vilka möjligheter det finns att göra anpassningar i förhållande till angränsande länders system.

Pendlare bosatta i Sverige men med arbete i Danmark kan i praktiken inte ha en bisyssla i Sverige på grund av EU-regler och att de sociala systemen skiljer sig mellan Sverige och Danmark. Sverige har arbetat för att de aktuella EU-reglerna ska ändras. I december antogs ändringsförslag i den aktuella EU-förordningen av EU:s ministerråd (EPSCO) och Europaparlamentet tar nu ställning i saken. En diskussion förs på myndighetsnivå mellan Sverige och Danmark om att hitta en svensk-dansk lösning till dess de nya EU-reglerna genomförs.

På hälsoområdet har en nordisk e-hälsogrupp arbetat för att stödja arbetet med att utveckla tjänster som e-recept och att nödvändig journalinformation ska finnas tillgänglig vid vård i ett annat nordiskt land. Det danska ordförandeskapet i EU under våren 2012 kommer att belysa det nordiska e-hälsarbetet.

En nordisk expertgrupp på myndighetsnivå ser över gränshindersfrågor på arbetsmarknads- och socialförsäkringsområdena. Målet är att gruppen under första kvartalet 2012 ska ha kartlagt en stor del av de gränshinder som rör arbetsmarknaden, sociala frågor och social trygghet med ambitionen att komma med förslag på lösningar.

Från svensk sida togs ett initiativ till ett nordiskt samarbete för att undanröja gränshinder på byggområdet. Gränshinder på området ska kartläggas, förslag på lösningar för att undanröja befintliga hinder ska tas fram liksom även en arbetsprocess för att undvika nya hinder.

Informationsinsatser är av största vikt för företag och enskilda när regelverken skiljer sig mellan de nordiska länderna. De regionala informationstjänsterna i Öresundsregionen och vid den svensk-norska gränsen har under året haft ett nära samarbete med Nordiskt gränshindersforum i syfte att bekämpa gränshinder. De regionala informationstjänsterna har under året fått stöd med 3 miljoner danska kronor från Nordiska ministerrådet. I detta stöd ingick även ett bidrag för etablerandet av en rådgivningstjänst på Nordkalotten.

Samtliga nordiska länder omfattas, genom medlemskap i EU/EES, av EU:s inre marknad, något som har stor betydelse för den fria rörligheten i Norden. EU:s nätverk SOLVIT har under året behandlat 17 anmälningar om kränkningar av den fria rörligheten som enbart rörde de nordiska länderna, varav 4 var anmälningar mot Sverige av medborgare eller företagare i de andra nordiska länderna.

2.2 Globaliseringsarbetet

Nordiska ministerrådets globaliseringsarbete initierades av de nordiska statsministrarna sommaren 2007 med avsikten att utveckla den nordiska modellen, öka konkurrenskraften och profilera och synliggöra Norden som en föregångsregion. Arbetet har pågått intensivt och haft hög prioritet med projekt inom bl.a. områdena klimat, forskning, utbildning, kultur samt hälsa och välfärd. Sedan 2008 har 22 konkreta projekt startats inom ramen för globaliseringsarbetet och under 2011 fanns det

aktivitet i 16 av dessa projekt. De flesta projekt kommer att fasas ut från 2012 och framåt. Skr. 2011/12:90

2011 års Globaliseringsforum hölls i Köpenhamn i oktober månad. Under mötet uppdrog statsministrarna åt sina fackministrar att vidareutveckla ett antal konkreta samarbetsområden för att stärka de nordiska ländernas tillväxt och välfärd. Vidare fastslogs att Norden ska vara ledande när det gäller dynamisk grön näringsverksamhet och hållbara lösningar.

Samarbetet har haft fortsatt stor betydelse för arbetet med att nå en överenskommelse om en global kvicksilverkonvention. I det internationella klimatarbetet samarbetar de nordiska länderna bland annat genom den Nordiska ad hoc-gruppen för klimatförhandlingar (NOAK) som ger stöd till de nordiska klimatförhandlingarna.

I arbetet med att identifiera prioriteringar inom globaliseringsinitiativet från och med år 2013 har Nordiska ministerrådet inom utbildning och forskning särskilt betonat behovet av insatser inom områdena: kunskap för grön tillväxt, kunskap för välfärd och framtidens kompetenser. Under 2011 inleddes också ett arbete för att utveckla initiativ inom dessa områden.

År 2011 utvärderades Nordic Master Program (NMP). Enligt utvärderingen har det generella målet att stimulera till samarbete utbildningsinstitutioner och andra relevanta aktörer emellan och stärka Norden som region uppfyllts. Utvärderingen identifierar också ett antal områden med förbättringspotential och därför har en arbetskommitté tillsatts för vidare utvecklingsarbete under 2012.

Ny Nordisk Mat inom Nordiska ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) har under året aktivt arbetat med Nordic Food Diplomacy. En workshop med samtliga nordiska utrikesdepartement har genomförts om matens betydelse vid möten och representation. Det handlar om måltidsupplevelser för alla sinnen som synliggör och stärker de nordiska ländernas unika värden, både hemma och utomlands.

Nordisk kommitté för jordbruks- och matforskning (NKJ), som är ett samarbetsorgan under MR-FJLS, anordnade i anslutning till det årliga ministermötet en konferens om Nordens roll i primärproduktionens livscykel. Bland annat diskuterades den framtida livsmedelsförsörjningen och de problem som uppstår med en ökande befolkning, förändrat klimat och begränsade resurser. En forskningsbaserad bioekonomi är en central ingrediens för att möta framtidens utmaningar och skapa en grön tillväxt. Talare från bl.a. EU-kommissionen framhöll vikten av en nordisk plattform för att kunna påverka den europeiska forskningsagendan och för att ha större möjligheter att attrahera forskningsmedel från de olika programinitiativen på den europeiska forskningsarenan.

Arbetet med Selfossdeklarationen för hållbart skogsbruk har fortsatt under året med inriktning på skogens stora betydelse för vattenförsörjning och att möta globala klimatförändringar.

Inom ramen för kulturministrarnas globaliseringsinitiativ Nordisk kultur i världen genomfördes ett nedslag för nordisk litteratur på Paris bokmässan Salon du Livre, som detta år hade nordisk litteratur i fokus. De nordiska litteraturorganisationernas nätverk (NORDLIT) ansvarade för samordningen. Detta var första gången som de nordiska länderna

uppträdde tillsammans i en gemensam satsning vid en internationell bokmässa. Den nordiska satsningen Les Lettres Nordiques omfattade ett program med 40 inbjudna nordiska författare och ett sidoarrangemang för att presentera nordisk barn- och ungdomslitteratur. Under året beslutades det även om att Göteborgs bokmässa Bok & Bibliotek 2012 kommer att sätta den nordiska litteraturen i fokus.

Initiativet Energi och transport, som startades 2010, har genom finansiering av flera projekt kommit väl i gång med att etablera nätverk inom hållbar transport i de nordiska länderna och programmet har resulterat i etableringen av ett konsortium inom hållbar transport i Norden. Uppföljning av utlysningen inom ”Elbilsprogram” samt utlysningen av ”Hållbara varutransportprogrammet 2011” stärker dessa nätverk ytterligare.

Initiativet med harmonisering av den nordiska elmarknaden har fortsatt med målsättningen att införa en gemensam slutanvändarmarknad 2015. För att intensifiera arbetet har en särskild projektledare anställts med placering i Nordisk energiforskning (NEF) i Oslo med uppdrag att koordinera arbetsuppgifter, resurser och relevanta intressenter.

Som en del av projektet Klimatvänligt byggande, som startades 2010, har det hållits dialogmöten i workshopform i de nordiska huvudstäderna. Mötena har lockat omkring 50 deltagare från de viktigaste intressenterna inom både den offentliga och privata sektorn. Ehrverv och Byggestyrelsen i Danmark har påtagit sig ordförandeskapet i projektet och Nordisk innovation agerar som sekretariatsfunktion. Vid ministerrådet för näringspolitik i oktober 2011 beslutades den strategiska målsättningen för programmet. Målsättningen lyder ”Accelerate Nordic competitive concepts for a sustainable built environment”.

2.3 Samarbetet med närområdet

Nordiska ministerrådet har ett nära samarbete med länder och organisationer i Nordens närområde. Samarbete sker bland annat med Estland, Lettland, Litauen, Polen, nordvästra Ryssland, Östersjöstaternas råd, Arktiska rådet och Barentsrådet.

I maj 2011 tog Sverige över som ordförande i Arktiska rådet, där Nordiska ministerrådet ingår som observatör. Ett antal arktiska samarbetsprojekt har genomförts under perioden 2009–2011 i syfte att förbättra den arktiska befolkningens levnadsvillkor, sociala och kulturella utveckling. Det har även gällt insatser för att bevara den ömtåliga arktiska naturen genom att regionens resurser utnyttjas på ett hållbart sätt och att bevara den biologiska mångfalden. Klimatfrågorna står högt på Arktiska rådets dagordning – särskilt frågan om de så kallade kortlivade klimatämnena (Short-Lived Climate Forcers, SLCF). Hösten 2011 fastställdes prioriteringarna i Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram för perioden 2012–2014, Hållbar utveckling i Arktis. Dessa ligger väl i linje med svenska prioriteringar i regeringens strategi för den arktiska regionen som antogs i maj 2011 (klimat, miljö, hållbar ekonomiskutveckling och mänsklig dimension).

Östersjöstaternas råd driver med övervägande nordiskt stöd ett högskoleprojekt i den ryska staden Pskov, nära gränsen till Estland och

Lettland. Nordiska ministerrådet har stött den första 3-årsfasen av projektet 2009–2011. På grund av förseningar i projektets början fortsätter denna fas fram till hösten 2012. Efter goda omdömen av en oberoende utvärdering beslutade Östersjöstaternas råd 2011 att förlänga projektet med en andra 3-årsperiod, hösten 2012 – hösten 2015. Sverige håller samman projektet som genomförs av ett konsortium med några nordiska universitet i spetsen samt med huvudsaklig finansiering från de nordiska länderna.

Ministerrådet för kultur har gett fortsatt stöd åt Nordliga dimensionens partnerskap för kultur (NDPC). En seniorrådgivare för partnerskapet kom på plats vid Nordiska ministerrådet i Köpenhamn i början av 2011. Ett kulturforum, det tredje i ordningen, arrangerades i Tammerfors i november 2011, där en rad rekommendationer utarbetades till stöd för det fortsatta arbetet i partnerskapet. Nordiska ministerrådet samarbetar även med Nordliga dimensionens partnerskap för folkhälsa och socialt välbefinnande (NDPHS) kring insatser på detta område i främst nordvästra Ryssland.

Vid Barentsrådets miljöministermöte i Umeå enades ministrarna om att fortsätta arbetet med att avveckla särskilt förorenade områden i Barentsregionen, och även NEFCO (Nordic Environment Finance Corporation) kommer att öka sina insatser för detta. Under Barentsrådets överinseende har under flera år ett projekt bedrivits med finansiering från Nordiska ministerrådet avseende klimatuppvärmningens effekt på Barentsregionens fauna och flora. Projektutförare är Umeå universitet, och projektet har nyligen av Nordiska ministerrådet beviljats medel för en 2-årig fortsättning. Under perioden 2011–2013 innehar Norrbottens län ordförandeskapet i Barents regionråd och samarbetar i flera projekt med Nordiska ministerrådet. Vidare inriktas arbetet i Barentsrådet på att motverka spridningen av resistent TBC, med målet att ha kontroll över situationen 2013.

Sverige har under året varit ordförande i Helsingforskonventionen (HELCOM) och arbetet har inriktats på att genomföra Östersjöns aktionsplan och att förverkliga EU:s marina direktiv i Östersjöområdet. Sverige har varit drivande när det gäller att få till stånd en samverkan beträffande havsplanering.

Utbytet inom ramen för de nordisk-baltiska mobilitetsprogrammen har fortsatt under 2011. En förändring som beslutades under året rörande mobilitetsprogrammet för offentlig förvaltning är att programmet från och med 2012 är öppet också för kommunförbund. Målet med förändringen är att nå en ännu bredare målgrupp för programmet och stödja ett närmare samarbete mellan de nordisk-baltiska länderna på lokal och regional nivå.

Det nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för kultur förlängdes för perioden 2012–2014. Beslutet om förlängning grundar sig på en övergripande positiv utvärdering av tidigare års program. Programmet bedömdes uppfylla de politiska ambitionerna och bidrar konkret till det praktiska samarbetet. Däremot kan synligheten av programmet och kännedomen om dess resultat utvecklas och förtydligas vidare. Beslutet om förlängning togs vid ett gemensamt nordisk-baltiskt kulturministermöte i april 2011.

Ett samförståndsavtal (Memorandum of Understanding) inom utbildning och forskning slöts mellan Nordiska ministerrådet och Ryssland i S:t Petersburg den 29 september 2011. Skr. 2011/12:90

Mot bakgrund av Nordiska ministerrådets strävan att utveckla samarbetet med Nordens grannländer i väst har det under året tilldelats medel för att stödja projekt inom ramen för detta ändamål.

3 Betydelsefulla resultat i övrigt inom respektive sakområde i Nordiska ministerrådet

Inom miljösamarbetet har arbetet med ett nytt nordiskt miljöhandlingsprogram inletts under året.

Ett fortsatt arbete har bedrivits på såväl nationell som nordisk nivå utifrån den vision för det nordiska miljömärket Svanen som miljöministrarna beslutade om 2010. Den nordiska miljömärkningsnämnden, som administrerar märkningen, fick ökat anslag under året. Fortsatta diskussioner om organisation och finansiering av Svanen kommer att föras utifrån en genomförd kartläggning.

Inom Nordiska ministerrådet för arbetsliv har det fortsättningsvis varit fokus på situationen bland ungdomar under året. Finland anordnade under sitt ordförandeskap ett expertseminarium om ungdomars utsatta situation på arbetsmarknaden i samarbete med nordiska representanter från utbildnings- och arbetslivssektorn. Då arbetsmarknadsministrarna träffades vid ministerrådsmötet i november anordnades en temadiskussion kring strategier och åtgärder för att förbättra sysselsättningsförutsättningarna för personer med funktionshinder, tillsammans med representanter från arbetsmarknadens parter och nordiska handikappolitiska rådet. Under det finska ordförandeskapet har det även anordnats konferenser och seminarier på temat förlängning av arbetskarriärer samt arbetstidens organisering och flexibilitet.

Det nordiska mobilitetsprogrammet Nordjobb förmedlade 631 sommarjobb under 2011, vilket var en minskning jämfört med tidigare år och klart under målnivån. I samband med förhandlingar om den nordiska budgeten för 2012 mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet bestämdes att Nordjobb kommer att tillföras mer resurser under 2012.

Under året publicerade Nordiska ministerrådet rapporten Vilja till forskning? i vilken en extern högnivågrupp presenterar en rad konkreta rekommendationer vad gäller det nordiska forskningssamarbetet i syfte att skapa ett ökat mervärde.

Nordiska ministerrådet inom utbildning och forskning beslutade under året att igångsätta ett utbildningsforsknings- och förmedlingsprogram. Det övergripande målet är att stärka Nordens position inom utbildningsforskning och bidra till mer kunskapsbaserad politik för utbildningssektorn i de nordiska länderna.

År 2011 antogs ett nytt ramprogram för Nordplus för perioden 2012–2016. Det nya programmet innebär en effektivare och förenklad

styrningsstruktur och administration samt att möjligheterna för uppföljning av resultat och effekter förbättras. En annan förändring är att Nordplus nordiska språk- och kulturprogram ändrar namn till Nordplus nordiska språk och integreras i ramprogrammet Nordplus samt öppnas för de baltiska ländernas deltagande på samma villkor.

Inom jämställdhetssamarbetet bidrog ministerrådet för jämställdhet till det finska ordförandeskapets huvudtema, klimatförändringar, genom att utreda och ta fram information om könsperspektiv i klimatförändringar. Till detta skapade man en gemensam nordisk elektronisk databank om klimatförändringar, kön och jämställdhet. Därutöver har viktiga konferenser och seminarier genomförts under 2011. Som exempel kan nämnas seminariet om den ekonomiska krisens effekter på föräldraledighetssystemet som anordnades av institutet för hälsa och välfärd (THL) i Helsingfors den 18 november.

Sverige, Norge och Finland undertecknade i november 2011 en ny överenskommelse för Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för perioden 2012–2015. Det är en svensk statlig stiftelse som anordnar utbildningar sedan 1990. Syftet är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och stärka det regionala samarbetet inom i första hand de nordligaste delarna av länderna. Varje år utbildas ca 500 personer genom stiftelsens försorg inom avtalade områden som hantverk, elteknik, ekonomi, vård och omsorg och it.

Telemarksforskning i Norge presenterade i mars 2011 sin utvärderingsrapport av strukturreformen på kulturområdet från 2007. I huvudsak var bedömningen positiv. Som uppföljning beslutade kulturministrarna bland annat om att förlänga Kultur- och konstprogrammet för perioden 2012–2016, att stärka dialogen mellan förvaltningsorgan, hus, institutioner, program och de olika administrativa nivåerna samt att definiera de så kallade nordiska kulturforumens syfte och ägandeskap. Kulturministrarna beslutade också om fortsatt stöd till det Nordiska datorspelesprogrammet 2012–2015.

Ett antal administrativa förändringar verkställdes i syfte att minska kostnader, effektivisera institutionernas arbete och jämställa de självstyrande områdenas representation med ländernas. Exempelvis slogs Nordiska institutet i Finland (Nifin) och förvaltningsorganet Kulturkontakt Nord (KKN) samman och stadgeändringar för de nordiska husen och instituten gjordes. Från och med 1 januari 2012 består respektive styrelse av fem ordinarie ledamöter, varav en alltid från institutionens värdland. De övriga fyra tillsätts efter en rotationsordning mellan de övriga nordiska länderna samt Grönland, Färöarna och Åland. Därmed minskas styrelsernas totala ledamotsantal och sammansättningen strömlinjeformas.

Den 31 oktober 2011 presenterades vinnaren i tävlingen Bästa nordiska energikommun 2011. Finlands statsminister delade ut priset till Albertslunds kommun i Danmark vid en ceremoni i Köpenhamn. Ett särskilt hedersomnämmande gavs till Lidköpings kommun för deras biogasprojekt. Tävlingen Nordisk Energikommun 2011 stöttar och främjar hållbar energi, grön tillväxt och energirelaterat klimatarbete i de nordiska länderna och riktar sig framför allt till de kommuner som gör en extra ansträngning för att genomföra innovativa energiprojekt. Alla nordiska kommuner var inbjudna att delta i tävlingen.

Projektet Ny Nordisk Mat arrangerade i Helsingfors en konferens om den nordiska matens potential och framtid. Fokus för konferensen var måltiden som intas utanför hemmet, dvs. måltiden som serveras i t.ex. skolor, sjukhus och personalmatsalar. En slutsats från konferensen var, förutom att maten ska vara hållbar, säker och näringsriktig, att matglädje, tilltalande mat och miljö är viktiga faktorer för hela måltidsupplevelsen och även för att minska matsvinnet. Konferensen var också ett inspel till det vidare arbetet med projekten Barn och mat i Norden samt Mat till många som inletts under 2011 och som kommer att fortsätta att utvecklas under 2012. Dessa områden berör många personer i vardagen och är av stor vikt.

En rapport om mat och kreativa näringar har sammanställts. Rapporten är ett samarbete mellan Nordiska ministerrådet och KreaNord (Nordic Creative Economy) och resultatet bekräftar att mat och måltider ska räknas som en kreativ näring som skapar sysselsättning, tillväxt och export för de nordiska länderna.

Under 2011 har de nordiska länderna fortsatt sitt nära samarbete på livsmedelsområdet. Samarbetet har främst inriktat sig på frågor som berör livsmedelskontroll, toxikologi, mikrobiologi, näring och lagstiftning med syfte till en gemensam kunskapsuppbyggnad och ett gemensamt erfarenhetsutbyte. Ett exempel är översynen av de nordiska näringsrekommendationerna från 2004, som under året kommit in i ett slutskede och kommer att slutföras under 2012.

Nordiskt Genresurscenter har under året arbetat med att kostnadseffektivisera verksamheten för att komma till rätta med de ekonomiska problem som rått. Ett nytt kontrakt, som fokuserar på bevarande och nyttjande av genetiska resurser och som speglar de ekonomiska förutsättningarna, har tecknats för institutionen.

Under våren 2011 inleddes förhandlingarna om en nordisk samekonvention. Utgångspunkten för förhandlingarna är det utkast till nordisk samekonvention som lades fram 2005 av en nordisk expertgrupp som tillsattes av de nordiska sameministrarna och sametingspresidenterna år 2001. Utkastet omfattar bestämmelser i frågor om det samiska folkets allmänna rättigheter, samiskt styre, samiskt språk och kultur, rätten till land och vatten samt samiska näringar. Varje land har tillsatt en delegation med representanter från regeringarna och sametingen. Den svenska delegationen består av representanter från Landsbygdsdepartementet, Utrikesdepartementet och Sametinget. Målsättningen är att förhandlingarna ska slutföras inom fem år.

4 Norden och EU

De nordiska ländernas samsyn i ett flertal frågor leder till ett naturligt och nära samarbete i EU-arbetet. Miljö- och inre marknadsfrågorna är två av många exempel där de nordiska EU-länderna är starkt pådrivande. På bland annat svenskt och danskt initiativ har en krets av 16 medlemsstater för samverkan på ministernivå i tillväxtfrågor etablerats.

De nordiska EU-länderna arbetar aktivt med att genomföra EU:s strategi för Östersjöregionen. I juni presenterade kommissionen sin

framstegsrapport om genomförandet av EU:s Östersjöstrategi. Av kommissionens rapport framgår att EU:s Östersjöstrategi har rönt stora framgångar och att den nu utgör en förebild för hela EU, inte minst för Donaustrategin som sjösatts 2011. Rapporten innehåller också rekommendationer till förbättringar med syfte att göra arbetet mer effektivt och resultatintriktat. Dessa rekommendationer ligger till grund för slutsatserna om en översyn som antogs av Allmänna rådet (GAC) den 15 november.

Samarbete med Norge uppmuntras i strategin och är väl utvecklat. Sverige har samordningsansvar i fyra av femton prioriteringsområden varav i tre fall tillsammans med annan medlemsstat. Exempelvis samordnar Naturvårdsverket målet att minska användandet av farliga ämnen, och tillsammans med Finland och Litauen samordnar Sverige målet att göra jordbruket, skogsbruket och fisket mer hållbart. Nordiska ministerrådet deltar i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen, bl.a. som ledare för tre så kallade flaggskeppsprojekt.

MR-FJLS har under året fortsatt sitt engagemang inom ramen för Östersjöstrategin. Då Sverige är prioriteringsområdeskoordinator för fiskefrågor har här ett aktivt arbete bedrivits, liksom på skogsområdet. Under Östersjöstrategins Årliga Forum i Gdansk hölls ett seminarium om bioenergi.

Fler projekt genomförs i samarbetet mellan Östersjöstaterna som på ett betydande sätt främjar havsmiljön, t.ex. rening av avloppsverk och gemensam havsövervakning, minskad gödsel användning i jordbruket samt gemensamma insatser inom kustbevakning och sjöräddning.

För fiskerisamarbetet kan noteras en skärpning av och ökad politisk relevans för användningen av projektmedel.

Sverige deltar i flera territoriella samarbetsprogram inom ramen för Interreg, vars syften är att utveckla samarbetet över nationsgränserna. Sverige deltar i sex gränsregionala program: Nord, Botnia–Atlantica, Sverige–Norge, Öresund–Kattegatt–Skagerak, Central Baltic och South Baltic. Programmen fokuserar på tillväxtfrågor men arbetar även med att identifiera och ta bort gränshinder för pendlare och näringsliv och främjandet av gränsöverskridande nätverk mellan företag och universitet. Ett annat syfte är att främja samarbete över nationsgränser för att stärka innovativa miljöer samt ett hållbart och innovativt nyttjande och utveckling av naturresurser, kultur och kulturarv.

Inom Öresund–Kattegatt–Skagerak-programmet håller ett funktionellt kompetenskluster inom nanoteknologi på att utvecklas. Det bygger vidare på den kritiska massa av företag inom nanoteknologi som finns i regionen vilket kan ge en grund för nya innovationer och främja nya och befintliga företag inom området.

I Sverige–Norge-programmet genomförs flera projekt inom energi- och klimatområdet. I projektet GREEN, gränsöverskridande energisamarbete, läggs grunden för energieffektivisering i fjällområdena i norra Dalarna och Hedmark i Norge. Ett annat exempel är projektet SÖT (Sundsvall, Östersund, Trondheim) som bl.a. handlar om fossilbränslefräta transportkorridorer från svenska till norska kusten.

Nordiska ministerrådet har på förslag från Näringsdepartementet beslutat att starta och finansiera ett nordiskt projekt som syftar till att utveckla regionala strategier för att hantera utmaningar och möjligheter

förknippade med demografiska förändringar. Arbetet kommer bl.a. att bedrivas i workshopform runt om i Norden under 2012. Skr. 2011/12:90

En nordisk gränsöverskridande databas med kartfunktion (Pin Point Norden) som möjliggör analyser av befolkningsunderlag eller potential för samordning av serviceutbud, räddningstjänst, sjukvård etc. har utvecklats i samarbete mellan Sverige, Danmark, Norge och Finland.

Under det finska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2011, bildades en arbetsgrupp/nätverk i syfte att informera, utbyta nationella synpunkter och utreda förutsättningar för gemensamma ståndpunkter i frågor om EU:s sammanhållningspolitik. Även frågor om formerna för gränsöverskridande samarbete i Norden och Östersjöregionen inkluderades i nätverkets arbete. Samarbetet resulterade bland annat i att ett gemensamt brev från Sveriges och Finlands regeringar sändes till EU-kommissionen där det särskilt poängterades att de nordiska ländernas glest befolkade regioner särskilt ska uppmärksammas i kommande förhandlingar om regionalpolitiken efter år 2013.

Nordregio producerar kontinuerligt värdefulla rapporter som belyser territoriella och regionala förhållanden i Norden så att dessa tydliggörs i det europeiska samarbetet. Ett exempel på vad som tagits fram under år 2011 är specifika underlagsrapporter till EU:s nya territoriella agenda (TA 2020). Agendan är ett samarbete mellan medlemsländerna som lyfter fram prioriteringar utifrån ett territoriellt, tvärsektorielt och gränsöverskridande perspektiv.

I samband med att de nordiska arbetsmarknadsministrarna träffades hösten 2011 diskuterades aktuella EU/EES-frågor och framförallt vilka arbetslivsfrågor som Danmark kommer att prioritera under sitt EU-ordförandeskap våren 2012, bl.a. det s.k. utstationeringsdirektivet och elektromagnetiska fält. Arbetsmarknadsministern har även i samband med bilaterala möten med sin finska och norska kollega diskuterat en rad EU/EES-frågor inom sysselsättningsområdet. Den nordisk-baltisk-polska EU-informationsgruppen som tillsatts av ämbetsmannakommittén för arbetsliv genomförde ett par möten under 2011 där man bl.a. diskuterade och informerade om ländernas ståndpunkter i olika EU-frågor inför kommande EU-ministermöten.

5 Det nordiska utrikespolitiska samarbetet

Det nordiska utrikespolitiska samarbetet, som under 2011 har samordnats av Finland, har fortsatt att utvecklas och förstärkas. Diskussionen har fortsatt tagit sin utgångspunkt i den s.k. Stoltenbergrapporten om ett förstärkt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete. Vid utrikesministermötet i Helsingfors i april kunde de nordiska utrikesministrarna anta en deklaration om en nordisk solidaritetsförklaring, som bekräftar den politiska solidaritet och samhörighet som råder i Norden och som utgår från ett brett säkerhetsbegrepp. Det administrativa samarbetet mellan de nordiska utrikesförvaltningarna har fortskridit, liksom diskussionen om ett tätare nordiskt ambassadsamarbete. Inom ramen för Nordiska ministerrådet har

också arbetet med att utreda tekniska aspekter av ett tätare samarbete på området cybersäkerhet fått förnyat mandat.

Även det nordisk-baltiska utrikespolitiska samarbetet samordnades av Finland under 2011. Arbeta har pågått under året bland annat utifrån de olika rekommendationer som föreslogs i den rapport om nordisk-baltiskt utrikespolitiskt samarbete, som presenterades av den f.d. lettiske premiär- och utrikesministern och den f.d. danske försvarsministern 2010. Inte minst har 20-årsjubileet av återupprättandet av de diplomatiska förbindelserna med Estland, Lettland och Litauen uppmärksammats på olika sätt genom en rad evenemang och manifestationer i de nordiska och baltiska länderna under 2011. Inom ramen för Baltiska året i Sverige arrangerades bland annat ett måndagsmöte på Norrmalmstorg, liksom en konsert i Berwaldhallen som hölls på 20-årsdagen av Sveriges återupptagna diplomatiska kontakter med de baltiska länderna. Vid det nordisk-baltiska utrikesministermötet i augusti 2011 kunde ministrarna skriva under ett samförståndsavtal om förstärkt diplomatiskt samarbete mellan de nordiska och baltiska länderna, vilket underlättar stationering av diplomater på varandras utlandsmyndigheter. Avtalet ska underlätta för de nordisk-baltiska länderna att upprätthålla en diplomatisk närvaro runt om i världen genom flexibla och kostnadseffektiva lösningar.

Det nordiska FN-samarbetet är också av stor vikt med bland annat tematiskt samarbete inom klimat, mänskliga rättigheter, jämställdhet och fredsskapande. Under året har de nordiska länderna till exempel hållit gemensamma anföranden i FN:s säkerhetsråd om fredsbevarande och kvinnors deltagande i fredsprocesser.

6 Nordiskt samarbete inom försvar och samhällets krisberedskap

6.1 Försvarssamarbete

Under 2011 har det nordiska försvarspolitiska samarbetet fortsatt att fördjupas, vilket är i linje med regeringens strävan att genom praktiskt samarbete stärka ländernas möjligheter att främja gemensamma intressen och bidra till säkerhet och stabilitet.

Den 1 januari 2011 tog Sverige över ordförandeskapet i det nordiska försvarssamarbetet, NORDEFKO. Sverige har varit ordförande i det nordiska försvarssamarbetet vid tidigare tillfällen men ordförandeskapet 2011 var det mest omfattande hittills. Efter bildandet av NORDEFKO i december 2009 innefattas en större del av försvarspolitiken inom ramen för det nordiska samarbetet. Det svenska ordförandeskapet hade som huvudprioritering att nå resultat i redan befintliga och pågående samarbeten snarare än att identifiera nya samarbetsområden. Ordförandeskapet fokuserade på tre områden: säkerhetspolitisk diskussion, fördjupat och effektivt samarbete samt insatser.

Inom den säkerhets- och försvarspolitiska diskussionen ingick frågor kring gemensamma strategiska utmaningar och även arbetet med att fortsatt utveckla samarbetet mellan de nordiska och baltiska länderna. Sverige har prioriterat arbete med att skapa förutsättningar som

möjliggör fördjupat och effektivt nordiskt försvarssamarbete på alla nivåer. En viktig uppgift har varit att fortsatt verka för en effektivare materielförsörjning. Under året har ett flertal åtgärder initierats för att utveckla det nordiska försvarssamarbetet på materielområdet. Bland annat har arbete inletts med att jämföra de respektive ländernas planerade materielinvesteringar i syfte att möjliggöra nya samarbeten. Vidare har en revidering av ett sedan tidigare existerande samarbetsavtal för nordiskt försvarsmaterielsamarbete från 2001 påbörjats och en strategi för offentlig-privat samverkan antagits. Under året har diskussioner genomförts kring fördjupat internationellt förmågesamarbete om militära resurser och förmågor, så kallad Pooling & Sharing av förmågor. Genom ett nordiskt samarbete finns möjligheter till ökad försvarsförmåga, minskade kostnader och ökad uthållighet. Det svenska ordförandeskapet har fortsatt att prioritera det nordiska samarbetet inom insatser med avsikten att stärka samarbetet inom pågående insatser, samtidigt som stöd till nya planerade insatser eftersträvas.

Under det svenska ordförandeskapet hölls ett ministermöte i november i Örebro. I samband med det nordiska ministermötet hölls även möte i nordisk-baltiska kretsen och med länderna i den s.k. Northern Group (Norden och de baltiska länderna samt Nederländerna, Polen, Storbritannien samt Tyskland) där möjligheter till fördjupat samarbete diskuterades.

Vid ministermötet i Örebro kom länderna överens om att undersöka möjligheterna till nordiskt samarbete kring taktisk flygtransportförmåga. Behovet av strategisk, operativ och taktisk rörlighet har blivit allt viktigare för ett effektivt utnyttjande av militära resurser. Samarbete kring taktisk flygtransport ökar den operativa förmågan, minskar de totala kostnaderna och ger bättre uthållighet. Vidare kom ministrarna överens om att fortsätta studera möjligheten för ett förstärkt och fördjupat nordiskt samarbete i Afghanistan, att fortsätta det viktiga nordiska samarbetet till stöd för afrikansk kapacitetsuppbyggnad, stöd till Eastern African Standby Forces samt att fortsätta undersöka möjligheten till konkret samarbete kring veteransoldatfrågor.

Sverige ledde under första halvåret 2011 för andra gången arbetet med en av EU:s stridsgrupper, den s.k. Nordic Battle Group 2011 (NBG 11). Förbandet bestod av enheter från Sverige, Finland, Norge, Irland, Estland och Kroatien.

6.2 Samhällets krisberedskap

De nordiska ländernas samarbete avseende samhällets krisberedskap – det s.k. Hagasamarbetet – utvecklades under 2011, dels genom ämbetsmannagruppens regelbundna arbete, dels genom det ministermöte som hölls i Helsingfors i november. Bland annat nåddes överenskommelser kring att utveckla arbetet med medicinsk flygevakering och att stärka individens egen förmåga att hantera kriser. Under mötet beslutades också om att den 1 december varje år ska vara en ”nordisk brandvarnardag” för att uppmärksamma vikten av brandskydd i hemmet. Under 2012 kommer Island att leda arbetet och ett ministermöte i Reykjavik planeras för i slutet av 2012.

Det nära bilaterala samarbetet mellan de nordiska länderna är en viktig del av det nordiska samarbetet. Goda och välutvecklade bilaterala relationer mellan Sverige och de övriga nordiska länderna är mycket värdefullt då det sker ett omfattande utbyte länderna emellan. Norden och Östersjöregionen kännetecknas av en stark tillväxt och att upprätthålla de nära relationerna är grundläggande för att behålla denna starka tillväxt.

På kulturområdet finns bilaterala fonder mellan Sverige och samtliga nordiska länder.

7.1 Nordområdessamarbetet

Det bilaterala Nordområdessamarbetet mellan Sverige och Norge har på senare år utvidgats till att omfatta även Finland och nordvästra Ryssland. Ett flertal delegationsbesök och seminarier har genomförts. Under 2011 anordnade Sveriges ambassad i Oslo med samarbetspartners en konferens om infrastrukturfrågor i Nordområdena för att diskutera behovet av kommunikationer för att understödja bl.a. näringslivsutvecklingen i norr. I konferensen deltog bl.a. den svenska handelsministern/nordiska samarbetsministern och infrastrukturministern samt de finska och norska transportministrarna. De svenska ministrarna inledde besöket med en resa med malmtågslok mellan Kiruna och Narvik.

7.2 Öresundssamarbetet

Dagligen pendlar omkring 20 000 personer över Öresund. I syfte att bidra till ökad integration i Öresundsregionen har medel som står till Regeringskansliets förfogande avsatts för detta ändamål. Exempel på understödda projekt är främjande av Öresundsintegration i skolorna, en förstudie om möjligheterna att inrätta en företagsdatabas i regionen samt projektet Öresundsregionen i siffror med syfte att bidra till ett svar på vad bristande rörlighet över Öresund kostar.

7.3 Övrigt nordiskt bilateralt samarbete

7.3.1 Danmark

En ny dansk regering tillträdde under hösten. I sitt regeringsprogram lyfte den danska regeringen fram det nordiska samarbetet som prioriterat. Danmarks statsminister valde Sverige som första besöksnation och det svensk-danska besöksutbytet på ministernivå har varit tätt.

Näringsdepartementet presenterade i november en undersökning om behov av och förutsättningar för en ny fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör för väg och järnväg. En svensk-dansk

7.3.2 Finland

Det mycket nära samarbetet mellan Sverige och Finland har fortsatt under året, inte minst i EU-frågor, FN-frågor, nordiskt och nordisk-baltiskt samarbete, försvarsfrågor och säkerhetspolitik (inklusive krishanteringsinsatser och konfliktförebyggande). Både Sverige och Finland har också fortsatt att delta aktivt i samarbetet i vårt gemensamma närområde, bland annat beträffande Östersjön, Arktis och Barents. Besöksutbytet med Finland inklusive Åland har varit omfattande även under 2011. Finlands ny tillträdde statsminister besökte i juni den svenske statsministern. Kronprinsessparet gjorde ett uppskattat tvådagarsbesök i Åbo. Ett stort antal svenska ministrar och statssekreterare har haft överläggningar med sina finska kollegor. Kontakterna och besöksutbytet mellan våra länders riksdagsledamöter har fortsatt.

Sverige och Finland har 2011 undertecknat avtal om fördjupat samarbete mellan länderna på isbrytarområdet, samt ett nytt taxiavtal som möjliggör trafik över gränsen mellan länderna.

Även 2011 har en miljon kronor lämnats till stöd för projektet Svenska nu i Finland. Syftet med bidraget är att stärka svenskundervisningen i finskspråkiga skolor.

7.3.3 Island

Sverige har aktivt stött Islands EU-medlemskapsprocess t.ex. genom besöksutbyte för diskussioner på olika sakområden. Sedan förhandlingarna inleddes under 2011 hade vid årsskiftet 11 kapitel öppnats och åtta stängts provisoriskt. Enligt kommissionen är detta en oöverträffad takt för ett kandidatland och avspeglar Islands egna meriter i form av hög anpassningsnivå, god kännedom om EU-acquis liksom allmänt hög kompetens och kapacitet i förvaltningen.

Island använde före årsskiftet fullt ut kvarvarande möjlighet att utnyttja den svenska, liksom övriga nordiska, krediter som lämnats inom ramen för Islands program med Internationella valutafonden.

7.3.4 Norge

Efter bombattentatet i Oslo och dödsskjutningarna på Utøya den 22 juli deltog H.K.H. Kronprinsessan och statsministern i en minnesceremoni i Oslo. Besöksutbytet var under året tätt med ett tiotal utgående statsrådsbesök.

Regeringen bidrog även i föl till projekt i regi av informations- och rådgivningstjänsten Grensetjänsten i Morokulien, mitt på den norsk-svenska gränsen. Totalt uppgick bidragen till 650 000 svenska kronor. Handelsministern/nordiska samarbetsministern deltog i en konferens med fokus på små- och medelstora företags möjligheter att arbeta över den

svensk-norska gränsen. Uppföljning av denna kommer att ske under Skr. 2011/12:90 2012.

7.3.5 De självstyrande områdena

I samband med att Sverige övertog det tvååriga ordförandeskapet i Arktiska rådet besökte utrikesministern Grönlands huvudstad Nuuk i maj 2011.

Handelsministern/nordiska samarbetsministern besökte Grönland tillsammans med en näringslivsdelegation under hösten. Vid bilaterala möten och ett seminarium arrangerat av Sveriges ambassad i Köpenhamn och Exportrådet diskuterades bl.a. möjligheter för samarbete inom råvaruområdet.

Ålands dåvarande lantråd och nordiska samarbetsminister besökte Sverige i januari 2011 och träffade då svenska utbildningsministern, EU-ministern och handelsministern/nordiska samarbetsministern. Delar av Ålands landskapsregering besökte i februari också Stockholm för ett seminarium om den svenska regeringens arbete med jämställdhetsintegrering. Statssekreteraren för handelsministern medverkade i Näringslivsdagen i Mariehamn i augusti.

I februari 2011 öppnade ett Hallå Norden-kontor i Mariehamn. Hallå Norden är Nordiska ministerrådets informationstjänst, och syftet är att underlätta privatpersoners rörlighet i Norden.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 mars 2012

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden
Björklund, Bildt, Ask, Erlandsson, Hägglund, Carlsson, Borg, Sabuni,
Adelsohn Liljeroth, Tolgfors, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall,
Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Ek, Löf

Föredragande: statsrådet Björling

Regeringen beslutar skrivelse 2011/12:90 Nordiskt samarbete 2011